

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Söderman, Mira

Title: Onko Giorgia Melonista Italian perustuslain uudistajaksi?

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Valtiotieteellinen yhdistys

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Söderman, M. (2022, 15.11.2022). Onko Giorgia Melonista Italian perustuslain uudistajaksi?. Politiikasta. <https://politiikasta.fi/onko-giorgia-melonista-italian-perustuslain-uudistajaksi/>

Onko Giorgia Melonista Italian perustuslain uudistajaksi?

15.11.2022 / Mira Söderman / Artikkelit / Italia, politiikka, populismi / 4 minuutiksi luettavaa

Italiassa syyskuun lopussa järjestetyt parlamenttivaalit voitti odotetusti oikeistokoalitio. Giorgia Melonin johtama Italian veljet vei suurimman puolueen paikan, ja Melonista tuli Italian pääministeri. Nyt hän haluaa viedä maan kohti presidenttijohtoista järjestelmää.

Heti Italian syyskuun 25. päivä järjestettyjä parlamenttivaaleja seuraavana päivänä Italian veljet -puolueen edustaja, tuore maatalous- ja ruokaomavaraisuusministeri **Francesco Lollobrigida** avasi keskustelun maan perustuslain muuttamisesta. ”Perustuslaki on hieno,

mutta jo 70 vuotta vanha ja ehkä sitä voisi kohentaa”, hän kommentoi vuonna 1948 voimaan astunutta perustuslakia.

Myös puolueen johtaja **Giorgia Meloni** on väläytellyt ajatusta Italian perustuslain uudistamisesta. Italian veljien esitys perustuslain uudistamisesta vuodelta 2018 hahmottelee uudistusta, joka veisi Italian parlamentaarista järjestelmää kohti presidenttijohtoisen järjestelmän logiikkaa.

Viime vuonna ilmestyneessä elämäkerrassaan *Io sono Giorgia* (suom. Olen Giorgia) Meloni toistaa tämän esityksen. Sitä perustellaan paitsi puolueen pitkäaikaisena tavoitteena myös vastauksena Italian politiikan tehottomuuteen ja epävakaasiin hallituksiin.

Kyseessä on vahvan johtajan malli, jossa keskitettäisiin valtaa pääministeriltä tasavallan presidentille.

Italian veljien esityksessä tasavallan presidentti valittaisiin suoralla kansanvaalilla, ja hän olisi vastuussa sekä kansallisen että kansainvälisen politiikan linjanvedoista. Melonin aikaisemmista lausunnoista on pääteltävissä, että mallina toimisi Ranskan kaltainen semipresidentiaalinen järjestelmä, joka yhdistää elementtejä parlamentaarisesta ja presidenttijohtoisesta järjestelmästä. Kyseessä on vahvan johtajan malli, jossa keskitettäisiin valtaa pääministeriltä tasavallan presidentille.

Avaus perustuslain uudistamisesta ei ole uusi. Italialainen politiikan tutkija **Gianfranco Pasquino** on esittänyt keskustelun perustuslaista kuuluvan osaksi ”Italian tasavallan ideologista profiilia”. Hänen mukaansa Italian perustuslaki on nähty milloin Italian politiikan ongelmien syynä ja milloin tarpeellisena suojana antidemokraattisia voimia vastaan. Laki on myös jatkuvan poliittisen kiistelystä kohde, mistä kertovat sen monet uudistamisyritykset vuosikymmenten varrella.

Viimeisimmistä uudistusyrityksistä

Toisen maailmansodan jälkeen laadittu Italian perustuslaki on ilmentymä niistä aikakauden poliittisista kamppailuista ja ideologisista virtauksista, jotka määrittivät sodan raunioista ponnistavaa tasavaltaa. Siinä korostuvat etenkin sosiaaliset oikeudet sekä pyrkimys vallan hajauttamiseen.

Fasismiin ja diktaattori Benito Mussolinin varjo näkyi perustuslain laatijoiden jakamassa lähtökohdassa luoda järjestelmä, jossa yksittäinen puolue tai henkilö ei voisi enää koskaan keskittää valtaa täysin itselleen.

Keskustelu perustuslain uudistamisesta virisi 1980-luvulla, minkä jälkeen se on ollut toistuvasti poliittisen debatin kohteena. Johtoajatukseksi on ollut, että hallitusten toimintakykyä tulisi parantaa ja poliittista päätöksentekoa tehostaa, mihin auttaisi parhaiten perustuslain uudistaminen.

Vastustajat sen sijaan kritisoivat sen keskittävän valtaa liiaksi ja mahdollistavan niin sanotun autoritäärisen käänteen.

Tämä ajatus toistuu myös Italian veljien esityksessä. Aikaisempien uudistusyritysten tavoin – ja monille oikeistopopulistisille puolueille tyypillisesti – se esittää vahvan johtajan mallia ratkaisuksi Italian politiikan ongelmiin.

Viimeisintä mittavaa uudistusyritystä yritti entinen pääministeri ja silloinen Demokraattisen puolueen (*Partito Democratico*) puheenjohtaja **Matteo Renzi**, joka nykyään johtaa *Italia Viva* -puoluetta. Hänen uudistuksensa olisi koskettanut kolmasosaa Italian perustuslaista. Se olisi karsinut merkittävästi senaatin valtaa sekä keskittänyt valtaa hallitukselle.

Uudistuksen kannattajat uskoivat Renzin ajaman uudistuksen virtaviivaistavan ja tehostavan Italian päätöksentekoa. Vastustajat sen sijaan kritisoivat sen keskittävän valtaa liiaksi ja mahdollistavan niin sanotun ”**autoritäärisen käänteen**” (*deriva autoritaria*). Termillä viitattiin uhkakuvaan, jossa parlamentin vallan kaventaminen johtaisi opposition ja vähemmistöjen äänen heikentymiseen sekä sallisi itsevaltaisen johtajan valtaannousun.

Renzin ajama uudistus kärsi tappion kansanäänestyksessä joulukuussa 2016. Ennen Renziä varsin samanlaista uudistusta yritti entinen pääministeri **Silvio Berlusconi**, mutta esitys kaatui kansanäänestyksessä vuonna 2006.

Miten perustuslakia voidaan muuttaa?

Italian perustuslain artikla 138 määrittelee sen, millä tavoin perustuslakia voidaan muuttaa. Sen mukaan lakiesityksen täytyy läpäistä kaksi äänestyskierrosta parlamentissa, ja kierrosten välillä on kuluttava vähintään kolme kuukautta. Jos esitystä ei hyväksytä toisella

äänestyskierroksella kahden kolmasosan enemmistöllä, siitä voidaan järjestää kansanäänestys.

Tällä hetkellä oikeistoliittoumalla ei ole perustuslain uudistamiseen tarvittavaa kahden kolmasosan enemmistöä parlamentissa. Sen tulisi siis joko saada tukea oppositiosta tai uudistuksesta pitäisi järjestää kansanäänestys.

Demokraattisen puolueen väistyvän puheenjohtajan **Enrico Lettan** [vastaus uudistussuunnitelmiin](#) oli jyrkkä: ”Näpit irti perustuslaista.” Sen sijaan poliittista keskustaa edustavien puolueiden *Azionen* ja *Italia Vivan* johtajat **Carlo Calenda** ja Matteo Renzi ovat ilmaisseet olevansa valmiita keskustelemaan uudistuksista.

Juuri kansanäänestys perustuslakireformista koitui entisen pääministerin Renzin kohtaloksi. Kiistellyn esityksen kaatuminen johti Renzin eroon pääministerin tehtävästä.

Näkemykset uudistuksen sisällöstä ovat kuitenkin varsin erilaisia. Esimerkiksi Calenda on esittänyt varauksia presidenttikeskeisestä uudistuksesta ja sanonut, että minkäänlainen mittava perustuslain reformi ei onnistune tulevilla hallituskaudella.

Meloni tuskin haluaa myöskään tuhlata poliittista pääomaansa viemällä mahdollista uudistusta kansanäänestykseen. Juuri kansanäänestys perustuslakireformista koitui entisen pääministerin Renzin kohtaloksi. Kiistellyn esityksen kaatuminen johti Renzin eroon pääministerin tehtävästä.

Perustuslain uudistuksesta ei ole ihmelääkkeeksi Italian politiikan ongelmiin

Italian entinen pääministeri **Massimo D'Alema** kuvasi jo vuonna 1995 kirjassaan *Un paese normale* (suom. Tavallinen maa) Italian politiikalle tyypillisin pelimetaforin, miksi instituutioiden uudistaminen on osoittautunut vaikeaksi.

D'Aleman mukaan pelin säännöistä on erimielisyyksiä, ja pelin osapuolet siirtelevät maalitolppia omien etujensa mukaisesti. Hänen mukaansa kukaan ei lopulta edes tiedä, mitä peliä olisi tarkoitus pelata. Italian puolueilla ei siis ole jaettua näkemystä perustuslain uudistuksen sisällöstä.

Nykyistä institutionaalista rakennetta enemmän päätöksenteon ”tehokkuuteen” vaikuttaa pikemminkin Italian puoluekentän hajanaisuus, mikä vaikeuttaa eheiden enemmistöjen rakentamista.

On myös epäselvää, missä määrin juuri perustuslain uudistaminen olisi ratkaisu Italian politiikan ongelmiin. Nykyistä institutionaalista rakennetta enemmän päätöksenteon ”tehokkuuteen” vaikuttaa pikemminkin Italian puoluekentän hajanaisuus, mikä vaikeuttaa eheiden enemmistöjen rakentamista.

On myös mahdollista, että puheet perustuslain uudistamisesta hautautuvat muiden, akuutimpien poliittisten ongelmien alle. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, inflaatio sekä sähkön ja kaasun hinnat luultavasti huolettavat ja puhututtavat italialaisia enemmän kuin usein varsin monimutkaisilta vaikuttavat esitykset perustuslain uudistamiseksi. Toistaiseksi Italian perustuslaki on muospaineista huolimatta osoittautunut varsin kestäväksi.

Mira Söderman on Italian politiikkaan ja poliittiseen retoriikkaan perehtynyt väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella.

Artikkelin pääkuva: Italian pääministeri Giorgia Meloni ja Britannian pääministeri Rishi Sunak tapasivat Egyptin ilmastokokouksessa. Lähde: Simon Walker / No 10 Downing Street /Flickr.

[← Edellinen Artikkeli](#)

Läs också